
DR. SÂFİ ARPAGUŞ* İLE SÖYLEŞİ

*“Peygamberimizin Yolu Aşk’tır.
Biz Aşk’tan Doğmuşuz, Anamız Aşk’tır Bizim!”¹*

Günümüz Amerika’sında İncil’den sonra en çok satan dinî eserin Mesnevî olduğu belirtilmektedir. Sizce bunun nedenleri nelerdir?

Batı’da “best seller/en çok satan” olmak kolay elde edilecek bir başarı değildir. Bunun için geniş bir muhatap kitlesi bulmak gerekir. Bu kitlenin keyfiyet olarak da belirli bir seviye sahibi olması ve takip ettiği konuda tutarlılık ve süreklilik göstermesi gerekir ki, geleneğimizde “saman alevi” ya da “sabun köpüğü” ile nitelenen popüler yaklaşımlardan farklı ve kalıcı olarak dikkate değer bir toplumsal davranış olarak değerlendirilebilsin. Batı insanı içinden çıkamadığı temel problemlerine ve metafizik sancularına devânın “doğudan yükselen bir güneş” olduğunu kavramıştır. Bu sezgi onu bazen Hint alt kıtasına, bazen Himalâyalar’ın zirvesine, bazen de Konfüçyüs tapınağının önüne götürmüştür. Aslında genel olarak bakıldığında Batı insanı İslâm’ı “Fundamentalist” bir kapılı içerisinde “Taliban İslâm’ı”, “Vehhâbî İslâm’ı” v.s. yaftalarla bir cehâlet, kabalık ve vahşet dîni olarak göstererek insanların ilgi alanından uzak tutma gayretinde olan “haçlı zihniyeti”nin marifetiyle İslâm’a karşı sürekli mesâfeli ve rezervli bırakılmıştır. Nihayet bu talihsiz arayış insanı “derenin yatağını bulması” kabilinden, kendisini İslâm’ın Yüce Peygamberi’nin “ayağının tozu” olarak nitelendiren bir İslâm neferi olan Hz. Mevlânâ’nın ağına takılmıştır. Bu vakıya Modern Çağ’ın bunalımlarından yorgun düşen insanlığın, aradığı “ezelî hikmet” ile bir türlü karşılaşmış olmasıdır da denilebilir.

Ama sorgulamamız gereken husus şu değil midir? Ne kadar acıdır, Amerika’da hal böyleyken kendi ülkemizde *Mesnevî* ve Mevlânâ kültürüne olan ilgi nedir? Bizim en çok satanlar listemizde *Mesnevî* nerelerdedir?

* Marmara Ü. İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalı

1 *Dîvân-ı Kebîr*, c. II, s. 1270 (Rubâî No: 57).

Sizce Mevlânâ'nın günümüz insanına vermek istediği temel mesajlar nelerdir?

Tasavvuf fert ve toplum hayâtında önemli bir eğitim ve aydınlanma ameliyesidir. Bu ahlâkî eğitimin gerçekleşmesi, insanı her türlü ârizî hallerden soyutlayarak, yaratılış gâyesi ve özünde bulunan cevherin ortaya çıkarılması ve geliştirmesi ile mümkündür.

Mevlânâ'ya göre insan mâdem ki akıl ve idrâk sâhibi, mükerrer bir varlık ve yaratılmışların en şerefliisidir. "Ahsen-i takvîm" üzere, en güzel kıvamda yaratılmış, maddî ve mânevî birçok meziyetlerle donatılmıştır, Allah'ın "kendi rûhundan bir nefha üflediği" yüce bir varlıktır. O halde varlık içerisindeki yerini ve bu yüce değeri idrak etmelidir. Çünkü, ona göre "Âlemde maksat insandır." Yani, onun gâyesi, insanın özündeki sırrı idrâk için her türlü nâkışlıktan ve özündeki değere muhâlif sıfatlardan arınmasıdır. Hamlıktan olgunluğa bir sefere çıkması ve çetin yol şartları ve tehlikeleri bertaraf ederek "Simurg"u bulmasıdır. Bu konuda insana lazım olabilecek her türlü yol azığının tedariki için de "Vahdet Dükkanı" dediği, insanın kendisine gönderilen ilâhî hitapların izah ve şerh edildiği bir kaynak bırakmıştır. Eşsiz eseri Mesnevî'deki feryad eden ney de bir anlamda bu hikâyeyi anlatmaktadır.

Hazret-i Mevlânâ, "ney"i, nefsanî arzuların kurtulmuş, benliğini yok etmiş, aşk-ı ilâhî ile dolmuş "insân-ı kâmil" in sembolü olarak ele alır. Ney'in inleyiş ve feryadı, kamuşlıktan, yâni aslından ayrı düştüğü içindir. İnsan da, bu dünyaya ezel âleminden, yâni Hakk'a yakınlık dergâhından imtihan olarak sürgün edilmiştir. Dolayısıyla Hak'tan ayrı düştüğü için muzdariptir. İnsan, kemâli aradığı ve buldukları ile kâmil olduğu ölçüde şu gurbet diyarında, elem ve keder içinde çırpındıkça rûhlar âlemindeki mutluluğunun hasretiyle yanacaktır. Böylece bedenlen olmasa da rûhen yabancı olduğu ve sürgün gibi yaşadığı bu fânî ikametgâha aldanmadan vuslat âlemine doğru kanat çırpmanın gayret ve iştiyakı içinde tıpkı "ney" in feryâd etmesi gibi ömür boyu feryâd edecektir.

Yine insan bu dünyâda bir ten kafesindedir. Ten ise, ilâhî vuslata engel teşkil eder. Bu sebeple kemâl ehli için ten kafesi, bir hapishanedir ve daima derin bir hicran ve hasret ateşine vesîle olmuştur. Bu kafesten âzâd olmak için "Hindistan'daki papağanların Anadolu'daki hemcinslerine gönderdikleri selam" ı iyi anlamak lazımdır. Zaten *Mesnevî*'nin bir Fable kitabı olmadığını idrâk ettiğimiz gün çok şey kendiliğinden değişecektir.

Müslüman bir sûfî olan Mevlânâ'nın yetiştiği ortam sizce onun fikrî düşüncesinin teşekkülüne nasıl katkıda bulunmuştur?

Mevlânâ Celâleddin Rûmî, XIII. yüzyılda yaşamıştır. Eğitimi ve düşüncesinin teşekkülünde Necmeddin-i Kübrâ'nın halifelerinden olan babası Sultânü'l-Ulemâ Bahâeddin Veled önemli bir yere sahiptir. Tasavvufî eğitimi itibarıyla Burhâneddin Muhakkık Tirmizî ve dînî ilimlerdeki eğitim ve öğrenimi açısından da başta Kemâleddîn b. Adîm olmak üzere Halep, Musul ve Şam medreselerindeki hocaları, Sadreddin Konevî gibi Ekberî geleneğin en büyük şârihi, Senâî ve Attâr gibi Fars Edebiyatının iki zirvesi onun düşüncesinin teşekkülünde büyük köşe taşlarıdır. Bütün bunların üzerine Şemseddin Tebrizî gibi bir aşk fedaisiyle çıkarılan "can pazarı" onun fikir ve kişiliğinin oluşmasında en önemli etkenlerdir.

Bu geniş ve irfânî açıdan oldukça zengin çevre başta yirmi beş bin beyitlik *Mesnevî* ve otuz beş bin beyit kadar bir yekûn tutan *Dîvân-ı Kebîr* olmak üzere büyük bir külliyyatın oluşmasını sağlamıştır. Bu külliyyat ise sekiz asırdır İslâm tasavvufunun özgün ve son derece etkili bir örneğidir. Kendisinden önceki klasik tasavvuf edebiyatına son derece vâkîf, İslâm medeniyeti ve birikimini tam ve yetkin bir şekilde yansıtan bu külliyyat Mevlânâ'nın fikrî düşüncesinin bir göstergesidir.

Mevlânâ'yı diğer Müslüman âlimlerden ayıran ve mesajının bu kadar geniş kitlelere ulaşmasında etkili olan faktörler hakkındaki değerlendirmeniz nedir.

Onun varlığı ve insan gerçeğini çok iyi bilmesi ve ona göre davranmasındandır.

Mevlânâ da bir mürşid-i kâmil olarak, insanlara sevgiyi, ilâhî ve hakîkî aşkı anlatır, örnek insan olmayı öğütler. Bütün eserlerinde hemen her zaman güzel ahlâk sâhibi ve gönül âlemi zengin fertlerden oluşan toplumların huzurlu, mutlu ve müreffeh olacağını dile getirmektedir. O tasavvufî bir eğitimle kötü huylardan arınmanın, yüksek âhlâkî değerler kazanmanın mümkün olduğu düşüncesindedir. Onun bir varlık olarak insana bakışı, İslâm'ın insana bakışıdır. Bize göre Mevlânâ'yı diğer Müslüman âlimlerden ayıran ve mesajının bu kadar geniş kitlelere ulaşmasında etkili olan faktörler şunlardır:

1. Her türlü yaklaşımında insan merkezli bir yaklaşıma sahiptir.
2. Şiir yoluyla insan tabiatına hoş gelen bir ifade biçimini tercih etmiştir.
3. Hz. Peygamber'in irşad metod ve yöntemlerini kullanmıştır. "Peygamberimizin yolu aşktır!" sözü bu bağlamda anlamlıdır.
4. Pozitif düşünce ve iyilik ve hayra davet şiarıdır.

5. Toplumsal açıdan başta emr bi'l-ma'ruf nehy ani'l-münker olmak üzere ahlâkî değerlere son derece önem veren bir tarzı vardır.
6. Ferdî ve ictimâî hayatı "ihsan" derecesinde yaşamak ve yaşatmak gayretindedir.

Mevlânâ'nın İslâmî kimliğinin kimi çevrelerde belirginliğini kaybetmesi sizce neden kaynaklanmaktadır. Özellikle Batı dünyasında ve ülkemizdeki bazı çalışmalarda İslâmî kimliğinden soyutlanan Mevlânâ imgeleri hakkında yorumunuz nedir?

Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu bir tür İslâm'a karşı beslenen rezerv ve önyargıdan kaynaklanmaktadır. Ülkemizdeki bu tür yaklaşımlarda bir tür kompleksten de bahsetmemiz mümkündür. Eğer bir kasıt aramamız gerekcek ise, İslâm'ın evrensel değerlerle bağdaşmadığı ya da modern dünyanın geldiği noktada gerek değerler gerekse insan hak ve özgürlükleri noktasında İslâm dünyasının durumu ile İslâm'ın özdeşleştirilerek yanlış algılamalara kapı aralandığını söyleyebiliriz. İçeride bu konuda bahsi geçen kompleks ile beraber bir tür gaflet ya da cehaletten de söz edebiliriz.

Bir İslâm mutasavvıfı olan Mevlânâ'nın bu temel vasfı göz ardı edilerek hiç de gerek olmadığı şekilde "hümanist, sevgi ve barış yanlısı bir düşünür" profilinde takdimi ise, bir kompleks ya da zihnî bir bulanıklığın eseri olabilecek bir yaklaşımla sâdece meseleyi farklı bir ortamda nitelemek ya da Nasreddin Hoca'nın evde kaybettiği şeyi "daha aydınlık!" diye sokakta araması gibi bir ironiyi bünyesinde taşımaktadır.

Mevlânâ ve düşüncesinin günümüz insanına yeterince aktarılabilirdiği kanaatinde misiniz? Bunun yapılabilirliği konusundaki önerileriniz nelerdir?

Yapılan iyi niyetli tüm çalışmalara rağmen maalesef başarılı bir temsil ve aktarımdan söz etmemiz mümkün gözüküyor. Meselâ ülkemizde UNESCO'nun kararına bağlı olarak Mevlânâ'nın Doğumunun 800. Yılı dolayısıyla yapılan etkinliklere bir bakalım. Kültür Bakanlığı'nın yapmış olduğu Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nin *Mesnevî*'yi dünya dillerine tercüme faaliyeti dışında başarılı bir üçüncü faaliyetten bahsedebilir miyiz? Yine ülkemizde yirmiden fazla ilde Kültür Bakanlığı ve İl Kültür Müdürlükleri vasıtasıyla yapılan Sema' etkinliklerinin onca zahmet ve emeğe karşın tamamen dolu bir salona hitap edildiği haberine rastlayan var mıdır?

O halde mesele daha derin boyutlu bir sorgulamaya muhtaçtır. Günümüz insanı gerçekten Mevlânâ anlayışının arayışı içinde midir? Yoksa modern haya-

tın karakteristiği olduğu üzere bir ikiyüzlülük mü söz konusudur? Sema'ın görsel etkisi dışında başka bir şeyle ilgilenildiği ne kadar doğrudur? Yoksa o yolda mesafe almak için bir çaba ve arayış yerine Mevlânâ'nın arkasına gizlenerek ve klişe birkaç ifade ile o engin düşünce sistemini sığlaştırmakta mıdır? İslâm'ın en güzel şekilde anlaşılmasına yönelik geniş bir külliyat, ona ait olup olmadığı bile tartışılan "Ne olursan ol gel!" ya da "Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol!" birkaç damla ile geçiştirilmektedir.

"Çelebilik" ve "Can" kültürü ile ifade edebileceğimiz zerâfet ve inceliğin tezahürü bir anlayışın kişisel ve toplumsal seviyemize katkı yapması için beklentilere girmek boş bir hayal midir?

Kısaca Mevlânâ ve düşüncesinin günümüz insanına yeterince aktarılabilmesi için günümüz insanının da bu konuda istekli olması gerekir. Doğrusu samimi olarak bunu isteyen insana olan ihtiyaç daha önceliklidir. Böyle bir muhatap bulunursa ona ulaşacak yolları da kendiliğinden bulacaktır. Dönme hızı bu kadar yükselmiş bir dünyada modern hayatın zaman fakiri talihsiz insanı, ruhunun açlığını izâle için gerekli zamana hükmedebilir ve ne aradığını bilebilirse problemin büyük bir bölümü kendiliğinden hallolacaktır.

Mevlânâ'nın ve temsil ettiği sûfî geleneğin Anadolu coğrafyasındaki dinî anlayışa etkileri var mıdır? Varsa bu etki hangi yönde olmuştur?

Şüphesiz vardır ve olumlu bir etkiden söz edilebilir. Başta ehl-i sünnet anlayışının bu coğrafyada genel bir yaklaşım olması konusunda önemli bir yeri olduğunu düşünmekteyim. Osmanlı Medeniyetinin teşekkülünden Anadolu'nun İslamlaşması ve bir Türk yurdu olarak tescilinde sûfî geleneğin etkileri malumdur. Alperenler, Ahîler, Yunus Emre, Hacı Bayram-ı Veli, Hacı Bektaş-ı Veli gibi sûfilerin Anadolu'nun dinî anlayışının teşekkülünde mühim rolleri olduğu bir vâkiadır. Her ne kadar şehirli veya daha elit bir yapı gibi gözükse de Mevlevîlik de bu noktada göz ardı edilemeyecek görevler ifâ etmiştir. Bu topraklarda üç kıtaya uzanmış bir cihan devleti ve o devlet ve millete âit bir medeniyet kurulmuşsa, sanatta, edebiyatta, mûsikîdeki önemli sîmâların birçoğu bu geleneğin temsilcileridir. Yine sayı olarak yüzlerle ifâde edebileceğimiz ve müzikal kalite olarak zirve eserler diyebileceğimiz geniş bir âyin-i şerif külliyâtından söz edebiliriz. Viyana kapılarından Hint alt-kıtasına kadar gerek Mevlevîhâneler ve gerekse *Mesnevî* ve şerhleri ile oldukça geniş bir dünyayı etkileyen bu geleneğin etkisi bugün bilindiğinden daha fazladır.

Günümüzde tartışılan “İlimli İslâm” yorumu size göre pratik gerçekliği olan bir değerlendirme midir? Bu yorumun temellendirilmesinde ismi geçen Mevlânâ ve sûfî gelenek size göre ne kadar bu yoruma izin vermektedir?

İslâm’ın önüne ya da sonuna herhangi bir sıfat almaya ihtiyacı yoktur. İslâm yegâne ve tek’dir. Meşrep ve yaklaşımların, farklı anlayışların İslâm’a sıfat olmaması gerekir. Mevlânâ ve mutasavvıfların bakış açısıyla böyle bir nitelermeye lüzum yoktur. Onların anlayışı dînî hayatın daha kalbî ve bilinçli olarak yaşanmasıdır. Başkalarının nitelermeleri ya da yönlendirmeleri neticesinde oluşan böylesi düşünceler başkalarına aittir. Müslümanlarında böyle tasniflere prim vermemesi gerekir. Meselâ Mevlânâ’nın İslâm anlayışı ılımlı mıdır? İlimli olmak İslâm’ın bir takım kurallarını görmezlikten gelmeyi gerektirir mi? Daha lakayd “Large” bir anlayış İslâm’ı ne kadar temsil edebilir?

Doktora çalışmamızda da üzerinde önemle durmaya ve etraflıca incelemeye çalıştığımız bu husus hiç de sanıldığı gibi bir sonuç vermemektedir. Başta ılımlı olmak gibi burada sıralanabilecek tüm müsbet sıfatlar İslâm’ın zâten aslî vasfıdır. Birilerinin bilinçli bilgi karatmaları, zihin bulandırma ve idrak sürçtürme ameliyeleri ile dinimizi ve ona inanan toplulukları bu tür sıfatlarla tasnif etmek bizim problemimiz olmamalıdır. Mevlânâ ya da bir başka mutasavvıfın en ince ayrıntısına kadar “ihсан” mertebesinde bir tasavvufî hayat ve anlayışa sahip iken, en küçük bir lakaydîlik gösterebileceği ya da küçük bir detayı daha iskalayacağı düşünülebilir mi?

Mevlânâ’nın düşünceleri size göre Mevlevî gelenekte yeterince aktarılabilmiş midir?

Bu konuya hem evet hem de hayır demek mümkündür. Evet aktarılabılmıştır, semâ’ ve benzeri bazı ritüeller ilk gün ki canlılığını devam ettirilebilmiştir. Sultan Veled ve Ulu Ârif Çelebi gibi âile fertlerinin gayret ve faaliyetleri, yüzlerce Mevlevîhâneneden feyz almış bunca dedegân, dervişân ve muhibbânın himmetleriyle. Yine geçmişten günümüze yarım ya da tam birçok *Mesnevî* şerhi yanında özellikle İsmail Rusûhî Ankaravî, Âbidin Paşa, İsmail Hakkı Bursevî, Ahmed Avni Konuk, Tahirü’l-Mevlevî gibi şârihler aracılığıyla bu düşünce nesilden nesile aktarılabılmıştır.

Bir başka açıdan baktığımızda ise “hayır aktarılamamıştır” diyebiliriz. Çünkü, yaşanan inkıtâlar neticesinde özellikle günümüzde başta Mesnevîhânlık müessesesi olmak üzere Mevlevî mûsikî ve sanat dallarının çoğu eski ihtişamından oldukça uzak, bu hususlarda yetişmiş insan sayısı yok denecek kadar azdır. Son yüzyılın özellikle ikinci yarısının bu medeniyetin

günümüze ulaşmasında kayıp halka olduğunu düşünebiliriz. Meselâ bu dönemde yapmış olduğu tercümelerle ve Mevlevîlik araştırmalarıyla temâyüz eden Abdülbâkî Gölpinarlı'dan bahsedilebilir. Bu kaht-ı ricâl döneminde yapmış olduğu hizmetlerin takdire şayan olduğunu ifâde etmemek kadir bilmemek olur. Ancak hakkını teslim etmenin yanında kendi adıma gerek Mevlânâ ve gerekse Mevlevîlik hakkındaki kendine has yorumlarına, kendi meşrebini çalışmalarına yansıtan subjektif düşüncelerine katılabilmek mümkün değildir.

Mevlevîliğin ve Mevlevî sanatkârların Türk-İslâm sanatına etkileri hakkında neler söylersiniz?

Bedîî sanatlarda Mevlevîliğin etkisi tartışılmaz. Özellikle Osmanlı medeniyetinin mûsikî, edebiyat, hat ve diğer güzel sanatlarında mevlevîler oldukça etkilidir. Bu dergâhların müntesip ve müdâvimlerinin eğitim seviyesinin yüksekliği bu sonucun ortaya çıkmasının başlıca sebebidir. "Hayatı bütün evreleriyle bir sanat halinde yaşamak" olarak nitelendirilebilecek Mevlevî meşrebi Türk-İslâm sanatının köşe taşlarından birisidir. Hammâmîzâde İsmail Dede Efendi, Zekâî Dede, vs. olmaksızın bir Türk mûsikisinden bahsedilebilir mi? Bir Hüsn-i Aşk Mesnevîsi ve Şeyh Gâlib'in Türk Edebiyatındaki yeri tartışılabilir mi? Bunu anlamak için ayakta kalmış Mevlevîhânelerin mimarî yapısına bile bakmak yeterli olacaktır.

Bu hususta dikkatlerden kaçan bir başka husus da Mevlevîlerin el emeğiyle geçinme ve maîşetlerini temin etme geleneğidir. El açmak ve başkalarından bir şey dilenmek ve beklenti içinde olmak bir mevlevî için olacak şey değildir. Bu sebeple özellikle bazı meslek ve sanatlar bizzat Mevlevîhânelerde öğretilmekteydi.

İslam Dünyasında Mevlânâ ve sûfî geleneğinin "sevgi ve hoşgörüyeye dayalı İslâm anlayışı" yerine "el-kâide İslâmı"nın geniş yankı bulmasının nedenleri nelerdir?

Bu husus daha geniş perspektiften, özellikle Sosyal Psikoloji'nin daha etraflıca cevaplayabileceği bir husustur. Bu sonuçta dahilî ve haricî oldukça fazla nedenler bulunabilir. Bilinçli bir yaklaşımla İslâm toplumlarının gelenek ve günceli birlikte değerlendirip kendi değerlerine yönelmeleri bu problemi kendiliğinden çözecektir. Aslında bu husus İslam dünyasında emelleri olanlar tarafından bilinçli olarak "Tasavvufî İslâm Anlayışı" yerine "Vehhâbî Anlayışı" olarak nitelendirebileceğimiz daha dar kalıplarda ve statik bir yapıya sahip olan bir yaklaşım ön plana alınarak, bu yaklaşımlara ortam sağlamasından kaynaklanmaktadır. Tasavvufî İslâm'ın dinamik yapısı ile hemen her zaman

problemler yaşayan bu guruplar “İslâm’ın Güleryüzü”nü çeşitli hile ve ayak oyunları ile perdelemek ya da “Taliban” ya da “el-kâide” gibi maskelerle insanların bu ebedî mutluluğa giden yolunu engellemeye çalışmaktadırlar.

Tabii ki bu tür yaklaşımların başlıca sebepleri Müslüman toplumların cehâlet ve gafletidir.

2007 yılının Unesco tarafından bir kez daha Dünya Mevlânâ yılı ilan edilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz. Bu bağlamda bu yılki Mevlânâ etkinliklerini yeterli buluyor musunuz?

Hz. Mevlânâ’nın 800. doğum yılı dolayısıyla UNESCO’nun yaklaşımı çerçevesinde kültür dünyâsının her türlü faaliyeti güzel ve yerindedir. Bu çerçevede resm-i ya da gayr-ı resmî yapılan faaliyetleri hayırla yâd etmemek kadir bilmemek olur. Ancak, maksadın hâsıl olması için verimli çalışmalar ve Hz. Mevlânâ’nın “bîzâr” olmayacağı, onun kimlik ve anlayışını yansıtan “kimlikli” faaliyetler devam etmelidir. Onun bu evrensel hakikat ve değerleri sâdece “hoşgörü” adına popüler kültürün magazinleşmiş yaklaşımına kurban edilmemelidir. Bu noktada özellikle dünyâ kültürel mîrâsının bir parçası ve bu aşk ve vecdin tezâhürü olan “semâ”ın bir gösteri ve şov değil, bir tür “zikrullah” olduğunun bilinmesi gerekir. Bu sebeple bize göre bu “âyîn-i şerîf”in değerine paralel mekân ve zamanlarda icrâ edilmesi sorumlu olan herkesin boynunda bir vebâldir.

Artık günümüzde bir Mevlana Enstitüsü elzemdir. Farsça’ya âşinâ yetişmiş Mesnevîhânların Mesnevî halkaları bu ülkenin kültür hayatına çok ciddî katkılar sağlayabilir.

Dünya Mevlânâ yılında ülkemizde ve Dünya’nın çeşitli merkezlerinde gerçekleştirilen çeşitli etkinliklere rağmen Diyanet İşleri Başkanlığının bu konudaki çekimserliğini neye bağlıyorsunuz?

Kurumların da bir karakteri ve meşrebi olduğunu düşünmekteyim. Bu durum kuruluşundan itibaren umûmî olarak din hizmetlerinin ifâsı ve fetvâ kurumu hüviyeti ön planda olan bu kurumun yapısından ve görev anlayışından kaynaklanabilir. Gerçi yayın adına Diyânet Aylık Dergisi Aralık sayısında küçük bir ek büroşür dışında pek bir faaliyet görmek mümkün olmadıysa da teşkilâtın alt kademeleri bu yıldan haberdar bir yaklaşımla bu yıla dâir çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Evet, büyük bir titizlikle Bektaşîliğe dâir temel kaynakları yayınlayan bu kurumun *Mesnevî*’den bu derece uzak durması pek anlaşılır değildir. Ancak büyük bir ihtiyaç olmasına rağmen Tasavvufî geleneğin ihtisasına sahip kimselerin bu kurum bünyesinde söz sahibi olamamaları

da bu yaklaşıma sebep teşkil ediyor olabilir. Bir başka neden de bu tür faaliyetler daha çok Kültür Bakanlığı bünyesinde ele alındığı için herhangi bir ikiliğe sebebiyet vermemek için bu bakanlığın faaliyetlerine iştirakle de yetinilmiş olabilir.

Bu konuyu Diyânet İşleri Başkanlığı'nın en güzel şekilde yapacağına inandığım bir öneriyle kapatayım.

Mesnevî üst düzey bir irşâd kitabıdır. Geçmişte büyük câmilerimizde *Mesnevî* kürsüleri ihdâsıyla halka yönelik *Mesnevî* dersleri yapılmakta ve halktan oldukça fazla rağbet görmekteydi. Bu gelenek İlahiyat Fakültelerinin Tasavvuf Anabilim Dalları ile irtibatlı olarak canlandırılabilirse büyük bir hizmet ifa edilmiş olacaktır.

İhtida olaylarında daha etkin olması gereken Kelâm geleneği yerine Mevlânâ ve İbnü'l-Arabî gibi sûfîlerin daha etkili olmasını nasıl değerlendirirsiniz?

İhtidâ'nın bir lütuf ve nasip meselesi olduğu hepimizin malumudur. Burada vesîlelerin nitelikleri ön plana çıkıyor. İnsanları cezbeden, sevdirici, müjdeleyici bir yaklaşımla Dîni tebliğ etmek Hz. Peygamber'in örnek alınması gereken tavrıdır. Bence bu noktada belirli ilim ve geleneklerin sen-ben tartışması yerine gerekirse birlikte en doğru ve güzeli yakalamak azminde olması beklenir. Temelde her iki geleneğin (Kelâm-Tasavvuf) karakteristiği bu soruya cevabı da kendi içerisinde barındırmaktadır. Aslında böyle bir kutuplaşma ya da mukâyesenin günümüz şartlarında çok fazla sağlıklı sonuçlar vereceğini düşünmüyorum. Her branş kendi alanında kalmak ve yegâne olduğunu düşünmek gibi bir tek taraflı yanlıya düşmemek şartıyla faydalı hizmetler ifâ edebilir. Bize göre, İslâmî ilimler birbirlerine karşı ya da alternatif gibi sunulmak yerine aynı gâyeye farklı metod ve yaklaşımlarla hizmet ederlerse maksadın hâsıl olması daha kolay olacaktır.

Son olarak ne söylemek istersiniz?

Bugün Mevlânâ'yı anlamak isteyen kimsenin öncelikle, tasavvuf nedir? Bu anlayışın varlık ve ma'rifet anlayışı nasıldır? Bu alanda kimler neler söylemiştir, hangi fikirleri ortaya koymuşlardır? Bütün bunların bilinmesi önceliğini kavraması gerekir. Sonra da bu anlayış içinde Mevlânâ nereye tebâbü'l eder, neler söylemiştir, bugün ki başarı ve câzibesinin mâhiyeti ne oranda hangi düşünce ve yaklaşımlarının eseridir bunun çözümlemesini yapmalıdır.

Mevlânâ insanın hem fânî olan bu imtihan âleminde hem de ebedî âlemdeki mutluluğunu hedef almıştır. Bütün çaba ve gayreti, her nefesi bu ulvî

gâyeyi gerçekleştirmeye mâtuf hizmetlerle geçmiştir. Aşktan doğmuş, aşkı tüm âleme yaymak için çalışmış ve aşk ile sırlanmış bir Allah dostu ve aşk evlâdıdır. O Hak ve hakikat yolunda Allah'ın rızâsını elde etmek için Hz. Peygamber'in mîrâsına sâhip çıkmış hayırlı bir vâristir. Cenâb-ı Hakk'ın nübüvvet pınarından tüm âleme yayılan âb-ı hayâtı tatmış, bütün âlemi de bu rahmet kaynağına yönelterek asırlara hükmetmiş bir yol göstericidir. "Aşk olsun!"